

ЇНЧЖЕН КАН

ORCID iD: 0000-0001-6225-686X

аспірант кафедри теорії та історії культури

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

kangyingzheng72@gmail.com

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖАНА РЕМЮЗА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОРКЕСТРОВИХ ТРАДИЦІЙ У ШАНХАЇ

Розглянуто основні етапи творчого становлення та музично-просвітницьку і концертно-виконавську діяльність Жана Ремюза (J. Rémusat) в Європі та Китаї. Охарактеризовано здобутки Ремюза-флейтиста, його оркестрову практику в паризьких і лондонських театрах. Здійснено аналіз концертних програм виступів Ремюза як соліста і учасника ансамблевих колективів на матеріалі музично-критичних публікацій шанхайських періодичних видань 1860–1870 рр. Виявлено основні напрямки його творчої співпраці з іншими європейськими музикантами (Г. Б. Фентум, Дж. Ч. Х. Ібург) у забезпеченні культурного дозвілля шанхайців у західному секторі міста. Показано роль французького музиканта у започаткуванні «Шанхайського філармонічного товариства» і «Асоціації духової музики» для активізації концертно-виконавської діяльності місцевих аматорських колективів та професійних музикантів і проведенні їх регулярних виступів перед містянами. Підкреслено, що в організації концертів Ж. Ремюза спирається на європейський досвід, пропонуючи різні форми виступів митців із доступним для місцевої публіки репертуаром. Описано діяльність Ремюза-диригента і музиканта-просвітителя у започаткуванні приватних оркестрових груп і його тісну співпрацю із військовими музикантами на шляху створення самодіяльного колективу «Шанхайський волонтерський духовий оркестр». Висвітлено процес професіоналізації аматорського оркестру і розвитку інструментального складу із залученням кваліфікованих музикантів на шляху його перетворення в симфонічний колектив. Охарактеризовано репертуар оркестру, основу якого склали твори композиторів-класиків і романтиків. З'ясовано представницькі функції оркестру в проведенні святкових урочистостей та участі в різноманітних загальноміських культурно-масових заходах Шанхаю. Виявлено принцип формування інструментального складу муніципального оркестру професійними музикантами. Встановлено, що у підборі оркестрантів Ж. Ремюза віддавав перевагу філіппінським інструменталістам, котрі після трьохсотлітнього періоду перебування в іспанській колоніальній залежності були більш обізнаними із західною оркестровою культурою, ніж місцеві китайські музиканти. Доведено визначальну роль Жана Ремюза як активного пропагандиста європейських оркестрових традицій у створенні офіційного муніципального «Шанхайського громадського духового оркестру» (Shanghai Public Band).

Ключові слова: Жан Ремюза, Шанхай, європейська оркестрова культура, духовий оркестр, диригент, музикант-просвітитель, аматор.

Постановка проблеми... Діяльність Жана Ремюза (J. Rémusat, 1815–1880)

як музиканта-просвітителя і активного пропагандиста європейських музичних

традицій в Китаї у другій половині XIX ст. найбільш тісно пов'язана із Шанхаєм. Значні відстані, які відділяють міжнародний торгово-економічний центр Піднебесної від Старого і Нового світу, у другій половині XIX ст. були однією із суттєвих перешкод для міжкультурних зв'язків між Заходом і Сходом. Серед європейських і американських музикантів не так часто з'являлись сміливці, котрі наважувались здійснити азіатський концертний тур із непевними фінансовими перспективами. Серед тих, хто зміг прийняти непросте рішення не тільки відвідати напівколоніальний євро-азійський мегаполіс із концертами, а й відправитись для того, «... щоб прожити в Шанхаї до кінця своїх днів», виділяється «... стійкий і трохи ексцентричний інтелігент» Жан Ремюза (Naan, 1989, с. 170). Саме йому судилося здійснити ряд важливих кроків для формування музичної інфраструктури європейського поселення Шанхаю, котра в подальшій перспективі стала фундаментом для розвитку симфонічної оркестрової культури Китаю. В сучасних культурологічних дослідженнях постать Жана Ремюза ще не отримала достатнього висвітлення і потребує більш детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Серед робіт українських дослідників питання музично-просвітницької діяльності Жана Ремюза практично не розглядалось. Окремі згадки про участь Ж. Ремюза у дискусіях в Паризькій консерваторії щодо перспектив використання флейти Т. Бьома у Франції можна виявити лише в монографії В. Качмарчика (2008). Більш повно постать французького музиканта висвітлюється в публікаціях китайських авторів, серед яких виділяються дві статті Хунюй Гона, присвячені музичній культурі Шанхаю (Gōng, 2016a; Gōng, 2016b). В них дослідник, розкриваючи процес започаткування Шанхайського муніципального оркестру, торкається окремих сторінок творчої біографії виконавця і організатора колективу, котрий стояв у його витоків. Також в контексті історії становлення Шанхайського симфонічного оркестру роль Ж. Ремюза розглядає Менгю Ло (Luo, 2013). У своїй дисертації авторка, розкриваючи початковий етап формування кадрового складу оркестру, показує здійснені ним заходи у залученні до колективу кваліфікованих

музикантів. Виконавська діяльність Ремюза-флейтиста і його концерти в європейських кварталах Шанхаю фрагментарно показані у статті Дж. Хаан, в якій у загальному огляді культурно-мистецьких подій міста згадуються виступи музиканта з колегами. В зазначених публікаціях відсутній цілісний аналіз музично-просвітницької діяльності Ж. Ремюза (Наан, 1989).

Мета дослідження полягає у розкритті основних напрямів музично-просвітницької діяльності Жана Ремюза в контексті формування європейських оркестрових традицій у Шанхаї. Досягнення означеної мети обумовило вирішення наступних завдань:

- 1) висвітлити концертно-виконавську діяльність Жана Ремюза і його роль в активізації музично-культурного дозвілля шанхайців;
- 2) розглянути вплив аматорського музикування на розвиток музичної культури Шанхаю;
- 3) показати значимість створення музично-громадських організацій Шанхаю у розвитку європейських оркестрових традицій;
- 4) розкрити роль Ж. Ремюза в процесі формування Шанхайського муніципального оркестру.

Виклад основного матеріалу дослідження... Творча діяльність Жана Ремюза до переїзду в Китай в основному була пов'язана із французькими та англійськими оркестрами, в яких він зарекомендував себе як талановитий флейтист-віртуоз. Саме так характеризував його в авторитетному енциклопедичному виданні «*Biographie universelle des Musiciens*» Ф. Фетіс, виділивши феноменальні здібності митця, що дозволили йому вже в сімнадцятирічному віці отримати першу премію на конкурсі Паризької консерваторії і успішно закінчити навчання у класі професора Ж.-Л. Тюлу (Fetis, 1875). Його подальша виконавська кар'єра на посаді першого флейтиста була продовжена в лондонському «Театрі її Величності на Сінному ринку» (*Her Majesty's Theatre at the Hay market*), а після банкрутства власника він у 1853 р. повернувся до Парижа і продовжив виступати як соліст оркестру в театрі «Гайте-Лірик» (*La Gaîté Lyrique*). Серед флейтистів Жан Ремюза особливо виділявся

прекрасним звуком, блискучою артикуляцією і надзвичайно виразним фразуванням, «... котрі забезпечували йому успіх, де б він не виступав» (Fetis, 1875, с. 229).

Приїзд Ж. Ремюза до Шанхаю значно поживавив не тільки концертне життя мегаполісу, в якому він сам став активним учасником виступів перед городянами, а й сприяв пошуку більш активних форм організації музично-культурного дозвілля шанхайців. Сьогодні немає однозначної відповіді на питання, коли він прибув у Шанхай. Як вказує Дж. Х. Хаан, Ж. Ремюза вперше з'явився в місті у 1864 році (Хаан, 1989). Іншої точки зору дотримується Гонг Хонгю, котрий, спираючись на публікацію газети «*North China Herald*» від 11 вересня 1880 р., стверджує, що французький флейтист приїхав до міста з першою іноземною оперною трупою, яка відвідала концесію у 1865 році (Gōng, 2016).

Рідкі концерти, якими приїжджі музиканти впродовж двадцятирічного періоду існування європейських поселень не так часто радували місцеву еліту, вже не задовольняли її музично-естетичні запити. Потрібен був новий підхід до формування відповідної концертно-організаційної структури, котра б забезпечувала проведення виступів музикантів. Такі пропозиції неодноразово озвучувались раніше. В них музиканти-любители закликали створити у Шанхаї вокальну або інструментальну асоціацію для надання епізодичних концертів за передплатою, аргументуючи їх потребу тим, що ніде немає стільки талановитих музикантів-аматорів, майстерність яких «... неможливо публіці ніде краще оцінити, ніж під час їх виступу» (Хаан, 1989, с. 170).

Акцент на необхідності створення любительських музичних асоціацій для активізації концертно-виконавської діяльності місцевих аматорських колективів та окремих музикантів, безумовно, відкривав можливість не тільки для організації виступів. Значно більшу роль музичні співтовариства, котрі згодом з'явилися в європейських концесіях Шанхаю, відіграли у наданні музично-освітніх послуг, якими все частіше стали користуватись європейці для підвищення свого культурно-освітнього рівня.

З появою Ж. Ремюза в Шанхаї значно поживались сольні і камерні концерти, в яких він приймав безпосередню участь як флейтист. Про його сольні виступи в Шанхаї (10 травня 1866 р.) та Макао (3 та 17 червня 1866 р.) збереглися повідомлення місцевих газет. Партнерами флейтиста виступали відомі в Європі і авторитетні в Шанхаї музиканти — британський органіст та піаніст Г. Б. Фентум (G. B. Fentum) і голландський скрипаль та піаніст Й. Х. Ібург (J. C. Iburg), з якими він провів багато сольних та ансамблевих концертів. До концертної діяльності Ж. Ремюза також долучав свою доньку (співачку) і створив сімейний дует, про успішні виступи якого неодноразово повідомляла місцева газета. В одному з концертів прозвучали окремі номери із ораторії «*Stabat mater*» Дж. Россіні, «... котрі справили глибоке враження на слухачів Шанхаю» (Gōng, 2016b, с. 92).

Крім проведення камерних концертів для широкої аудиторії Ж. Ремюза також брав участь у музичних салонах, котрі організовувала піаністка А. К. Хойкенсвельд-Слагек. Він разом із скрипалем Кнопом та віолончелістом Бове і власницею салонів входив до складу квартету, який вважався основним виконавським колективом на музичних вечорах для вишуканих гостей-меломанів. Їх підхід до складання програм концертів відрізнявся вдумливістю і глибиною. Квартет відмовився від виконання популярної музики й арій з опер і зосередився переважно на камерно-інструментальних творах композиторів-класиків (Моцарт, Бетховен) та романтиків (Gōng, 2016b).

Сольні та ансамблеві виступи Ж. Ремюза в Шанхаї і ближніх регіонах представляють лише одну грань його багатобічної творчої діяльності як диригента, композитора, музичного продюсера і музиканта-просвітителя. Необхідний досвід такої різноспрямованої практики він отримав, перебуваючи на батьківщині, організувавши в 1863 р. у своєму рідному місті Бордо оркестр для виконання популярної і класичної музики (Pierre, 1900), з концертами якого виступав до від'їзду в Китай. Тому, прибувши у далекий Шанхай, він намагався запропонувати вже апробовану модель інфраструктурного музичного проекту європейській спільноті міста. Для цього він ініціював створення в

кінці 1866 р. — на початку 1867 р. «Шанхайського філармонічного товариства» і «Асоціації духової музики», одним із основних завдань яких була «організація щомісячних концертів в прохолодну пору року» (Gōng, 2016b, с. 91). Такі дещо скромні плани французького музиканта, який нещодавно прибув зі Старого Світу, пояснювались тим, що при сприятливих погодних умовах музичний «вакуум» заповнювався садовими концертами музикантів військових духових оркестрів, розквартированих у місті. Вони достатньо часто виступали в літньому саду, пропонуючи популярний і доступний для місцевої публіки репертуар. Тому Ж. Ремюза, спираючись на власний досвід виконавця та організатора, намагався заповнити існуючу лауну в музично-культурному просторі міста.

Під час підготовки концертів необхідно було враховувати запити містян, котрі, як повідомляв місцевий критик, «...не хочуть сидіти майже дві години, щоб слухати виступ на скрипці, яким би майстерним не було виконання на інструменті» (Наан, 1989, с. 171). Через те Ж. Ремюза залучав до концертів як інструменталістів, так і вокалістів. Однак обмаль професійних музикантів в Шанхаї вимагала запрошення до участі у виступах і талановитих аматорів, серед котрих виділялись співаки.

Не обмежуючись власними сольними та камерно-інструментальними виступами Ремюза, як і раніше в Бордо, прагнув створити оркестр. Спираючись на існуючий контингент музикантів військових оркестрів він для проведення концертів формував компактні інструментальні колективи. Інколи їх учасниками ставали не тільки місцеві військові оркестранти, але й музиканти військово-морського флоту, які базувались на кораблях і перебували в порту Шанхая. Одним із прикладів такої творчої співпраці став концерт музикантів військових моряків США, з котрим Ж. Ремюза виступив у червні 1873 р., представивши шанхайцям популярний репертуар із окремих оперних арій і оркестрових творів Д. Обера, В. Белліні, Г. Фармера та інших композиторів-сучасників. Цьому незвичному для слухачів західних кварталів концерту «об'єднаних військово-морських і місцевих аматорських сил» під орудою Ж. Ремюза дописувач газети «*North China Herald*» присвятив спеціальну замітку, окремо виділивши в

заголовку ім'я музиканта-організатора (Resusat's, 1873).

Як виконавець-флейтист, диригент, музикант-просвітник і організатор музично-культурного життя західних концесій Шанхаю Ж. Ремюза вражає своєю активністю і управлінським хистом. Перебуваючи у віддаленому від європейських культурних центрів музичному просторі та за обмеженої кількості професійних музикантів він прагнув створити замість тимчасових інструментальних ансамблів, з якими йому доводилось періодично виступати у супроводі театральних вистав, повноцінний муніципальний оркестр, котрий забезпечував би музично-культурні потреби міста. Завдяки енергійним діям і наполегливості Ж. Ремюза вдалось організувати духовий оркестр, основний склад якого представляли аматори, та підготувати насичену концертну програму із творів композиторів-класиків і сучасних авторів популярної музики. Важливим кроком для активізації концертів оркестру стало офіційне обрання Ж. Ремюза 26 вересня 1874 року керівником самодіяльного колективу «Шанхайський волонтерський духовий оркестр» (Gōng, 2016b, с. 92). Фактично з цього часу почався динамічний процес розвитку інструментально-оркестрового осередку Шанхаю під орудою його творчого натхненника. Однак, незважаючи на отриманий у Бордо великий досвід організаційно-оркестрової і диригентської практики, Ж. Ремюза був змушений вести постійний пошук нових форм роботи із самодіяльними музикантами. Скромність виконавських ресурсів інструменталістів Шанхаю обумовлювала залучення професійних музикантів для підвищення виконавського рівня колективу. Саме такі вимоги він ставив перед представниками «Шанхайського товариства інструменталістів», пропонуючи запросити до оркестру «... одного або двох професійних музикантів і прийняти рішення про регулярне проведення репетицій раз на тиждень» (Gōng, 2016b, с. 92). Однак, у музикантів не завжди була можливість дотримуватись навіть такого скромного графіку проведення репетицій. Через відсутність необхідного приміщення для проведення занять оркестру Ж. Ремюза в окремих випадках використовував власні апартаменти.

Наполегливість диригента і зацікавленість учасників оркестру у підвищенні

виконавського рівня та укріпленні його іміджу серед шанхайців залишалися основними стимулюючими факторами для самодіяльних музикантів. Незважаючи на несприятливі умови роботи Ж. Ремюза періодично виступав з колективом перед городянами із різноманітним репертуаром, до якого він, крім традиційних вальсів, польок, галопів, включав окремі номери із опер (увертюри, арії) та частини симфоній, що вимагало долучення інструменталістів струнної групи. Зокрема, на одному із концертів у лютому місяці 1874 р., як свідчила газета «*North China Herald*», прозвучало Алегро із Восьмої симфонії Л. Бетховена, що, на думку кореспондента, можна вважати великим досягненням аматорів-оркестрантів. Основну заслугу в тому, що «надзвичайно складний симфонічний твір був представлений шанхайцям на концерті» дописувач віддає невтомному Ж. Ремюза, котрий зумів згуртувати колектив для плідної роботи і досяг поставленої мети (The Philharmonic, 1874).

Велика плинність музикантів-аматорів і відсутність належних умов для репетиційної роботи незабаром стали причиною припинення діяльності оркестру. І знову завдяки величезним зусиллям Ж. Ремюза за підтримки «Філармонічного товариства» вдалося відновити оркестр. Наприкінці 1875 р. відбувся перший концерт старого-нового колективу, який виконав Другу симфонію Л. Бетховена та Увертюру з опери «Оберон» К. М. Вебера (Göng, 2016a). Концертмейстером оркестру в цьому концерті виступав вже згадуваний нідерландський скрипаль і піаніст, випускник Брюсельської консерваторії Дж. Ч. Х. Ібург. Необхідно зазначити, що він, як і Ж. Ремюза, активно підтримував ідею створення муніципального оркестру і надавав всю необхідну допомогу своєму колезі. Відомо, що Ібург під час перебування в Шанхаї давав уроки не тільки на фортепіано, але на скрипці, і в такий спосіб здійснював підготовку майбутніх оркестрантів.

Серед творів, які включав Ж. Ремюза в репертуар оркестру, зустрічалися й інші опуси Л. Бетховена, зокрема, увертюри «Егмонт» і «Фіделіо», а також симфонії В. А. Моцарта та інших композиторів. Саме музика композиторів-класиків була більш близька диригенту, про що писав його сучасник,

французький пейзажист Ж. А. Зубер (Gōng, 2016a).

Підсумком наполегливої багаторічної праці Ж. Ремюза стало заснування Шанхайського громадського духового оркестру (*Shanghai Public Band*), про що було офіційно оголошено на концерті, який висвітлила 8 січня 1879 року «*North China Daily News*». Обґрунтовуючи необхідність його створення, в протоколі міської ради Шанхаю вказується, що основна діяльність оркестру повинна бути спрямована на надання послуг під час проведення волонтерських парадів. Таке офіційне формулювання, скоріше за все, було необхідне для акцентування уваги членів муніципальної влади на важливість представницьких функцій оркестру у проведенні святкових урочистостей та різноманітних загальноміських культурно-масових заходів. Подібний наголос був основним аргументом для отримання необхідного фінансування із бюджету міста. Але творчі плани Ж. Ремюза, які він пов'язував із діяльністю оркестру, представлялись значно масштабнішими. При отриманні достатніх коштів він намагався укомплектувати оркестр професійними музикантами і розширити концертну діяльність, значно збагативши репертуар творами композиторів-класиків. Про це свідчила поїздка диригента в Манілу, де він відбирав інструменталістів для оркестру, з яким згодом муніципалітет підписав договори. Це підтверджує виписка із звіту Підкомітету «Міського оркестру» за 1879 р., в котрій вказується, що комітет нещодавно заключив контракти з чотирнадцятьма музикантами, залученими в Манілі капельмейстером п. Ремюза, і «вони готові запропонувати послуги гурту для всіх волонтерських парадів...» (Luo, 2013, сс. 88–89). В обов'язки оркестрантів, крім супроводу параду волонтерів, також входили виступи в садах міжнародного поселення та французької муніципальної ради.

Як засновник «Шанхайської філармонічної асоціації», «Асоціації духової музики» та «Шанхайського інструментального товариства» (*The Shanghai Instrumental Society*) Ж. Ремюза постійно організовував концерти за їх підтримки. Однак не завжди можна точно ідентифікувати, силами якого колективу був проведений виступ. Зокрема, у замітці «*North China Herald*» від 24 грудня

повідомляється, що 17 грудня 1879 р. відбулось відкриття сезону Шанхайської філармонії виступом оркестру в Масонського концертному залі, де була виконана Симфонія №1 Л. Бетховена. Відзначаючи великий успіх оркестрантів в концерті того вечора, критик представляє склад колективу: «Цього разу організація оркестру виявилась кращою і досконалішою, ніж колись. На першому і другому пультах скрипок є по чотири відомі музиканти. Також є альт, флейта, кларнет, дві валторни, литаври, саксофон, контрабас віолончель та труба...» (The Philharmonic, 1879). Із вказаного повідомлення не зовсім зрозуміло, які музиканти приймали участь у концерті – аматори і наймані професійні оркестранти, котрих Ж. Ремюза залучав до своїх виступів раніше, чи на цей раз він спирався на інструменталістів муніципального духового оркестру (*Shanghai Public Band*), що знаходився під опікою міської влади і був у розпорядженні диригента.

Аналізуючи склад музикантів Шанхайського духового оркестру Mengyu Luo зазначає, що пошук Ж. Ремюза інструменталістів у Манілі був пов'язаний зі значно більшою обізнаністю філіппінських музикантів із західною оркестровою культурою. Трьохсотлітній період перебування Філіппін в колоніальній залежності Іспанії суттєво сприяв вестернізації музично-культурного простору країни і для її жителів західна культура та класична музика була більш зрозумілими і близькими, ніж для китайців (Luo, 2013, pp. 88–89). Безумовно, Ж. Ремюза міг запросити до оркестру і європейських музикантів, котрі пізніше поповнили його склад, однак на початковому етапі формування колективу при його скромному бюджеті, який виділявся місцевою владою, контракти із філіппінськими музикантами були значно вигіднішими, ніж з європейцями.

У звітах диригентів професійний рівень манільських оркестрантів оцінювався не високо, до того ж були нарікання на їх недобросовісне відношення до репетиційної роботи. Серед найбільш поширених претензій, на які вказували очільники оркестру, переважали лінощі і недостатня увага до виконання своїх обов'язків (Luo, 2013). Зрозуміло, що це не могло не впливати на якість

оркестрового виконання. Тому, нарікав диригент, вимагаючи високої майстерності від колективу, публіка повинна була не забувати, що дві третини оркестру представляли музиканти із Маніли, котрим не вистачало майстерності, щоб якісно підготуватись до нового недільного концерту (Луо, 2013).

Також у звітах зустрічається аналіз існуючих проблем оркестру, з якими стикались диригенти у своїй повсякденній роботі та віддзеркалено їх намагання в складних умовах кадрового дефіциту досягти достойного рівня виконання. Однак питання професійної майстерності і якості виконання музики для місцевої влади були не такими болючими, як для художнього керівництва. Основною метою муніципалітету під час започаткування виконавського колективу, як стверджує Менгю Ло, було, скоріше за все, створення творчої одиниці та доступності музики для широкої аудиторії і, перш за все, жителів європейських поселень (Луо, 2013).

Не з усіма пунктами висловлених зауважень можна погодитись. Намагаючись створити професійний колектив, Ж. Ремюза, як представник муніципального комітету демонстрував активність і наполегливість. Важко повірити, щоб один із кращих випускників Паризької консерваторії, формуючи перший склад оркестру і очоливши його, не піклувався про виконавський рівень колективу. Своє бажання демонструвати високу виконавську майстерність він проявляв не тільки у сольних і камерних виступах як флейтист, але ще до заснування муніципального колективу – як диригент аматорських оркестрів, про що неодноразово писали місцеві газети. Очевидно, що М. Ло, згадуючи Ж. Ремюза лише як представника місцевої влади, котрий проводив пошуки музикантів, не зміг врахувати і оцінити творчих планів диригента та істинну мету створення оркестру.

Висновки.

1. З приїздом Жана Ремюза до Шанхаю розпочинається новий етап в активізації музично-культурного дозвілля містян. Як зірковий випускник Паризької консерваторії і досвідчений виконавець-соліст та ансамбліст, він пропонує різноманітний репертуар для широкої аудиторії і приватних салонів,

значно пожвавлюючи концертну атмосферу західної концесії міста

2. Концертно-виконавська діяльність Жана Ремюза стала стимулюючим фактором у розвитку аматорського музикування і позитивно вплинула на формування достатньо підготовленого прошарку самодіяльних музикантів, котрі згодом зайняли чільне місце в культурному житті Шанхаю.

3. Виступаючи ініціатором започаткування «Шанхайської філармонічної асоціації», «Асоціації духової музики» та «Шанхайського інструментального товариства» Ж. Ремюза намагається впровадити у місті апробований тип європейської музично-організаційної інфраструктури для популяризації західних оркестрових традицій і забезпечення концертних виступів музикантів.

4. Вагомість внеску Ж. Ремюза як музичного діяча і диригента полягає в залученні аматорів і професійних виконавців до створення камерних та оркестрових колективів і організації їх концертної діяльності. Саме йому вдається сформувати професійний муніципальний оркестровий колектив, котрий стане фундаментом для розвитку оркестрової культури не тільки Шанхаю, але й сприятиме популяризації західних оркестрових традицій у Китаї в цілому.

Перспективи подальших пошуків в обраному ракурсі наукових розвідок можуть охоплювати питання композиторської творчості Ж. Ремюза і його виконавсько-педагогічної діяльності, котрі продовжують залишатись недостатньо дослідженими.

Список використаної літератури і джерел

1. Качмарчик, В. П., 2008. *Немецкое флейтовое искусство XVIII–XIX вв.*: монографія. Донецк: Юго-Восток.
2. Fentum, G. B., 2020. Fentum G. B. (1843–1914): British Organist in Singapore, Shanghai, and Australia. The Pipe Organ in China Project. 13 May 2020. Available at: <<http://organcn.org/blog/g-b-fentum-1843-1914-british-organist-in-singapore-shanghai-and-australia/>> [accessed 03 December 2021].
3. Fetis, F. J., 1875. Remuzat (Jean). *Biographie universelle des Musiciens. Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*, 7, p.229.
4. Gōng, Hóng Yǔ, 2016a. Бетховен в Шанхаї (1861–1880). *Китайське музикознавство*, 1, сс.36–43.
5. Gōng, Hóng Yǔ, 2016b. Короткий вступ до музичної діяльності китайців в іноземній концесії Шанхаю за часів пізньої династії Цин (1843–1911). *Музичне мистецтво*, 1, сс.87–102.
6. Haan, J. H., 1989. Thalia and Terpsichore on the yangtze a survey of foreign theatre and music in Shanghai 1850-1865. *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, 29, pp.158–251.
7. Lenski, K. and Ventzke, K., 1992. *Das Goldene Zeitalter der Flöte Frankreich 1832–1932*.

Celle: Moeck Verlag.

8. Luo, Mengyu, 2013. *Shanghai Symphony Orchestra in 'C' Major (1879 to 2010)*. Ph.D. in Philosophy. Abstract of Thesis. Loughborough University.
9. Pierre, Constant, 1900. *Le Conservatoire national de musique et de declamation: documents historiques et administratifs*. Paris : Imprimerie nationale.
10. *Remusat's Concert*, June 21 1873. North China Herald.
11. *The Philharmonic Concert*, February 12 1874. North China Herald.
12. *The Philharmonic Concert at the Masonic Hall*, December 24 1879. North China Herald.

References

1. Kachmarchik, V. P., 2008. Nemetskoe fleitovoe iskusstvo XVIII–XIX vv.: monografiya [German flute art of the 18th–19th centuries: monograph]. Donetsk: Yugo-Vostok.
2. Fentum, G. B., 2020. Fentum G. B. (1843–1914): British Organist in Singapore, Shanghai, and Australia. The Pipe Organ in China Project. 13 May 2020. Available at: <<http://organcn.org/blog/g-b-fentum-1843-1914-british-organist-in-singapore-shanghai-and-australia/>> [accessed 03 December 2021].
3. Fetis, F. J., 1875. Remusat (Jean). *Biographie universelle des Musiciens. Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*, 7, p.229.
4. Gōng, Hóng Yǔ, 2016a. Бетховен в Шанхаї (1861–1880). *Китайське музикознавство*, 1, сс.36–43.
5. Gōng, Hóng Yǔ, 2016b. Короткий вступ до музичної діяльності китайців в іноземній концесії Шанхаю за часів пізньої династії Цин (1843–1911). *Музичне мистецтво*, 1, сс.87–102.
6. Haan, J. H., 1989. Thalia and Terpsichore on the yangtze a survey of foreign theatre and music in Shanghai 1850–1865. *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, 29, pp.158–251.
7. Lenski, K. and Ventzke, K., 1992. *Das Goldene Zeitalter der Flöte Frankreich 1832–1932*. Celle: Moeck Verlag.
8. Luo, Mengyu, 2013. *Shanghai Symphony Orchestra in 'C' Major (1879 to 2010)*. Ph.D. in Philosophy. Abstract of Thesis. Loughborough University.
9. Pierre, Constant, 1900. *Le Conservatoire national de musique et de declamation: documents historiques et administratifs*. Paris : Imprimerie nationale.
10. *Remusat's Concert*, June 21 1873. North China Herald.
11. *The Philharmonic Concert*, February 12 1874. North China Herald.
12. *The Philharmonic Concert at the Masonic Hall*, December 24 1879. North China Herald.

YINGZHENG KANG

ORCID iD: 0000-0001-6225-686X

*Postgraduate Student at the Department of Theory and History of Culture
of the P. I. Tchaikovsky National Academy of Music of Ukraine*

(Kyiv, Ukraine)

kangyingzheng72@gmail.com

JEAN RÉMUSAT'S MUSICAL AND EDUCATIONAL ACTIVITY IN THE CONTEXT OF FORMING EUROPEAN ORCHESTRAL TRADITIONS IN SHANGHAI

The author considered the main stages of creative formation and musical-educational as well as concert-performance activities of Jean Rémusat (J. Rémusat) in Europe and China. J. Rémusat's achievements as a flutist are examined in the context of his orchestral practice in Parisian and London theaters. Concert programs of J. Rémusat's performances as a soloist and member of ensemble groups on the basis of music-critical publications of Shanghai periodicals of 1860–1870 were analyzed. The main directions of his creative collaboration with other European musicians (G.B

Fentum, J. C. H. Iburg) is highlighted in the cultural leisure of Shanghai in the western sector of the city. The author identified the role of the French musician in the founding of the Shanghai Philharmonic Society and the Wind Music Association to intensify the concert and performance activities of local amateur groups and professional musicians and hold their regular performances in front of citizens. It is emphasized that the organization of J. Rémusat's concerts is based on European experience, offering various forms of performances by artists with a repertoire available to the local public. The work of J. Rémusat, conductor and musician-educator, is described in view of his founding of private orchestral groups and his close cooperation with military musicians on the way to creating an amateur group "Shanghai Volunteer Brass Band". The process of professionalization of the amateur orchestra and the development of instrumental composition with the involvement of qualified musicians on the way to its transformation into a symphonic ensemble is highlighted. The orchestra repertoire based on works by classical and romantic composers is described. The representative functions of the orchestra in the celebration and participation in various citywide cultural events in Shanghai is clarified. The principle of formation of the instrumental composition of the municipal orchestra by professional musicians is revealed. It has been found that in the selection of orchestras, J. Rémusat preferred Filipino instrumentalists, who after a three-hundred-year period of Spanish colonial dependence were more familiar with Western orchestral culture than local Chinese musicians. The decisive role of Jean Rémusat as an active propagandist of European orchestral traditions in the creation of the official municipal "Shanghai Public Brass Band" (Shanghai Public Band) has been proved.

Keywords: *Jean Rémusat, Shanghai, European orchestral culture, brass band, conductor, musician-educator, amateur.*

Стаття надійшла до редакції 07.12.2021 року.